

7. Балахонова О.В. Побудова бізнес-структури промислового підприємства на інноваційній основі. *Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління*. 2020. Том 19. № 2/45. С. 115-127.
8. Балахонова О.В. Характер інноваційності сучасних економічних систем. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2020. № 43. С. 4-12.
9. Балахонова О.В. Сучасна інноваційно-інвестиційна діяльність підприємства на основі науково обґрунтованого бізнес-планування. *Освіта, економіка, управління: сучасний стан та інновації*. 2020. № 5. С.4-11.
10. Гріщенко І.В., Білецька Н.В., Циганчук В.А. Фактори активізації інвестиційної привабливості підприємств. *Підприємництво і торгівля*. Львів, 2017. № 22. С. 64-76.
11. Балахонова О.В., Леухін К.К. Методика аналізу структури власного капіталу підприємства. *Подільський науковий вісник*. 2020. № 2. С. 14-18.
12. Балахонова О.В., Леухін К.К. Генезис основних етапів розвитку власного капіталу. *Подільський науковий вісник*. 2020. № 1. С. 14-18.
13. Гріщенко І.В., Білецька Н.В., Циганчук В.А. Виявлення порушень у процесі аудиту фінансової звітності підприємств. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Сер. Економічні науки*. 2018. Вип. 54. С. 133-138.
14. Гріщенко І.В., Гринчук Т.П. Основні аспекти фінансового планування в системі фінансової безпеки підприємства. *Економіка та суспільство*. Вип. № 22/2020. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2020-22-14>.
15. Гріщенко І.В., Білецька Н.В., Циганчук В.А., Мазур О.В. Методи забезпечення ефективності інвестиційно-інноваційних проєктів. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету*. 2020. Вип. 60. С. 30-34.
16. Гріщенко І.В., Балахонова О.В., Кравець В.В. Фінансовий контроль в системі управління трудовими ресурсами підприємства. *Подільський науковий вісник*. 2017. №4. С. 118-122.

Балахонова О.В., доктор економічних наук,
професор, професор кафедри бізнесу і права
Вінницький інститут університету «Україна»
Мохнаток В.Р., магістрант 2-го року
підготовки, спеціальність «Менеджмент»,
Вінницький інститут університету «Україна»

КЛАСИФІКАЦІЯ ЗАБОРГОВАНОСТІ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ ДЛЯ ЦІЛЕЙ УПРАВЛІННЯ

CLASSIFICATION OF INSURANCE COMPANY'S DEBT FOR MANAGEMENT PURPOSES

Анотація. Досліджено, що в діяльності страхової компанії вагома роль приділяється заборгованості, оскільки вона може виступати не тільки у якості юридичної форми майнового обороту страховика, але й в як каральний захід за певних порушень особисто-майнових прав. Етапи формування заборгованості піддавалися різноманітним факторам

впливу, які доцільно об'єднати у три наступних блоки: макросередовища; факторів безпосереднього (мезо-) оточення страхової компанії; факторів її внутрішнього середовища. Рекомендовано доповнити існуючу в науковій літературі класифікацію заборгованості додатковими класифікаційними ознаками, які дозволяють розглядати заборгованість з точки зору джерела фінансування розвитку страхової компанії: за терміном виконання, за можливістю реструктуризації, за методом реструктуризації, за періодом погашення, за можливістю передбачення, за методом погашення, за наслідками невчасного виконання, за ризикованістю невиконання, за можливістю управління, за впливом на ефективність.

Ключові слова: страхування, страхова діяльність, страхові компанії, заборгованість страхової компанії.

Abstract. It is investigated that in the activities of the insurance company a significant role is given to debt, as it can act not only as a legal form of property turnover of the insurer, but also as a punitive measure for certain violations of personal property rights. The stages of debt formation have been subjected to various factors of influence, which should be combined into the following three blocks: macro-environment; factors of the immediate (meso-) environment of the insurance company; factors of its internal environment. It is recommended to supplement the existing classification of debts in the scientific literature with additional classification features that allow to consider debts from the point of view of the source of financing the insurance company: by maturity, restructuring, restructuring method the consequences of late implementation, the risk of non-compliance, the ability to manage, the impact on efficiency.

Keywords: insurance, insurance activities, insurance companies, insurance company debt.

Постановка проблеми. Систематичне реформування фінансової системи в Україні, практикування міжнародних стандартів менеджменту та управління обумовлюють потребу у вдосконаленні організації і методики управління заборгованістю страхової компанії як одного з найважливіших напрямків економічної науки та господарської практики. Це являється особливо актуальним для страхових компаній що працюють на українському ринку, оскільки в умовах глобалізаційних процесів ринкової економіці характерні риси накопичення, концентрації та зростанням капіталу. В зв'язку з цим вагомо збільшується роль страхування як складової української економічної системи, а також як одного із інструментів суспільних взаємовідносин у стратегічному секторі розвитку економіки нашої держави.

Страхування являється одним з основних видів підприємницької діяльності, яка в Україні виконується страховими компаніями, що представлені головним чином, у формі акціонерних товариств.

Потреба населення країни та юридичних осіб в інформації, яка висвітлює діяльність сфери страхового бізнесу, насамперед потрібна для впевненості у повноті та достовірності предоставленої інформації щодо фінансового стану страхової компанії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед українських дослідників проблеми теорії та практики страхування насамперед слід відмітити В.Д. Базилевича, К.С. Базилевича, В.А. Борисової, Н.М. Внукової, О.Д. Вовчак, О.Д. Заруби, М.С. Клапківа, М.В. Мниха, Т.А. Ротової, Л.С. Руденка, С.С. Осадця, К.В. Шелехова та ін.

Питанням організаційно-методологічних аспектів діяльності страхових компаній присвячені роботи таких вчених як Д.Г. Буханця, О.В. Бондаренко, О.О. Гаманкової, О.В. Заремби, В.С. Леня, Є.В. Мниха, В.С. Приходька, О.О. Сидоренка.

Формулювання цілей. Метою статті є дослідження класифікації заборгованості страхової компанії для цілей управління.

Виклад основного матеріалу. В діяльності страхової компанії вагома роль приділяється заборгованості, оскільки вона може виступати не тільки у якості юридичної форми майнового обороту страховика, але й в як каральний захід за певних порушень особисто-майнових прав. Головне місце заборгованість займає в грошовому обороті страховика, зокрема в сфері виплат, переміщення, розподілу і реалізації страхових програм.

Формування заборгованості у юридичному та економічному напрямках було передумовою страхової діяльності компаній, оскільки спонукало до чіткого формування грошових засобів страховиками, залучення яких здійснюється за рахунок капіталу. Також, етапи формування заборгованості піддавалися різноманітним факторам впливу, які на нашу думку доцільно об'єднати у три наступних блоки:

- макросередовища;
- факторів безпосереднього (мезо-) оточення страхової компанії;
- факторів її внутрішнього середовища.

Фактори макросередовища заборгованості страхової компанії можна розподілити на дві групи, а саме:

• економічних факторів, тобто стану економіки в Україні та світі загалом, рішення інфляції на даний момент, збалансованості грошової маси, кон'юнктури ринку страхових послуг, специфіки практикуючих видів страхування страховою компанією та рівня насиченості страхового сегменту;

• політико-правових факторів, тобто політики влади щодо розвитку страхової галузі, податкової системи в нашій державі та типу податкової політики, прийнятої державної регуляторної політики у сфері страхування, законодавчо-нормативного регулювання стосовно формування статутного капіталу страхової компанії, розподілення прибутків тощо.

Фактори безпосереднього оточення страхової компанії на нашу думку доцільно об'єднати за рівнем мезооточення:

- страховиків (їх кількості, фінансово-майнового стану, рівня економічної довіри тощо);
- страхувальників (їхня наявної та потенційної кількості, платоспроможності, характеру взаємовідносини страхової компанії з ними тощо);
- засновників, акціонерів, учасників (їх складу, платоспроможності тощо).

Фактори внутрішнього середовища страхової компанії, що мають вплив на її заборгованість, можна розподілити на наступні групи:

• фінансово-майнового плану, тобто обсягу і структури активів та пасивів, платоспроможності та ліквідності страхової компанії, видів розрахункових взаємовідносин, видів забезпечень заборгованості, які страхова компанія тощо;

• періоду життєвого страхування, обсягів страхової діяльності, видів страхування, страхових виплат тощо;

• кадрових факторів, чисельності та якісного складу страхових агентів, оплати праці тощо;

- ефективності контролю виплат, що спричинені страховими випадками.

Наведена класифікація факторів впливу на заборгованість страхової компанії надає змогу не тільки виявити причини її наявного стану, обсягів, величини і структури, але й здійснити розробку ефективних методів управління, що спрямовують як на усунення негативних наслідків у діяльності страхової компанії, так і на пристосування чи протидію їхньому впливу у майбутньому.

З урахуванням існуючих на сьогоднішній день класифікаційних ознак, нами рекомендовано доповнити існуючу в науковій літературі класифікацію заборгованості додатковими класифікаційними ознаками, які дозволяють розглядати заборгованість з точки зору джерела фінансування розвитку страхової компанії (табл. 1).

Таблиця 1

Класифікація заборгованості страхової компанії для цілей управління

Класифікаційна ознака	Класифікація заборгованості
1	2
За терміном виконання	- нормальна (поточна) - прострочена (заборгованість) - безповоротна фінансова допомога
За можливістю реструктуризації	- нереструктуризована - реструктуризована
За методом реструктуризації	- пролонгована - замінена
За періодом погашення	- довгострокова - короткострокова - забезпечення
За можливістю передбачення	- передбачувана - непередбачувана
За методом погашення	- така, що виконується у визначену дату - така, що виконується до вказаної дати
За наслідками невчасного виконання	- така, за невиконання якої застосовуються штрафні санкції - така, невиконання якої покривається активами (заставою майна) - така, при невиконанні якої використовується процедура судового розслідування
За ризикованістю невиконання	- така, при невиконанні якої виникає загроза майнової цілісності страхової компанії - така, при невиконанні якої виникає загроза погіршення ділової репутації страхової компанії
За можливістю управління	- та, якою можна управляти - та, якою не можна управляти
За впливом на ефективність	- та, яка впливає на ефективність діяльності страхової компанії - та, яка не впливає на ефективність діяльності страхової компанії

Особливої актуальності в сучасних умовах фінансової діяльності страховими компаніями набуває реструктуризація заборгованості, як спосіб урегулювання правових взаємовідносин, що дозволяє здійснювати тимчасове вивільнення грошових активів та шляхом направлення їх в високодохідні види діяльності страхової компанії забезпечувати зростання її ефективності.

Процес контролю за заборгованістю страхової компанії полягає в виконанні оцінки, визначення нормативних значень показників заборгованості, систематичному моніторингу кредиторської заборгованості, аналізу причин відхилень показників фактичної заборгованості від нормативних значень, а також розробки напрямків досягнення оптимального рівня рівноваги між потребами у фінансових ресурсах страхової компанії та джерелами їх покриття.

Також, відповідно до стану фінансового забезпечення, у страхових компаніях нами пропонується виконувати ідентифікацію стану її заборгованості. Така ідентифікація, перш за все, потрібна для цілей контролю за заборгованістю у страховій компанії з метою недопущення у подальшому кризи фінансових ресурсів.

Застосування єдиної методології у класифікації та відображенні заборгованості страхової компанії обумовлюється необхідністю застосування загального підходу до окремих її категорій, що характеризують та розглядають основні ознаки.

Висновки. Управління заборгованістю страхової компанії напряму впливає на її розвиток, оскільки являє собою цілісну систему принципів і методичних засад розробки та реалізації управлінських рішень, що пов'язані із визначенням типу та пріоритетів (моделі) розвитку у довгостроковій перспективі та на поточному періоді. Якщо брати до уваги стратегічний рівень управління заборгованістю страхової компанії, то вона являється основною складовою у системі розробки (з послідувочою реалізацією) корпоративної стратегії, а що стосується тактичного та оперативного рівнів, то управління заборгованістю виступає інструментарієм її реалізації, забезпечуючи цілеспрямований вплив на окремі фактори діяльності страховиків (основні елементи потенціалу компанії).

Список використаних джерел

1. Балахонова О.В. Удосконалення обліку поставчань на основі побудови моделі партнерства. Електронне наукове фахове видання «Глобальні та національні проблеми економіки». 2015. Вип. 3. С. 816-820.
2. Гріщенко І.В. Методи розвитку технологічної бази інноваційно-орієнтованих підприємств. *Розвиток освіти, науки, економіки в умовах інтеграційних процесів: зб. наук. праць.* 2017. Вінниця. Т 1. С. 47-49.
3. Гріщенко І.В., Балахонова О.В. Економічна сутність грошових коштів підприємства. *Розвиток освіти, науки, економіки в умовах інтеграційних процесів: зб. наук. праць.* 2017. Вінниця. Т 1. С. 25-27.
4. Гріщенко І.В., Балахонова О.В. Система забезпечення інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств. *Шляхи активізації інноваційної діяльності в освіті, науці, економіці: зб. наук. праць.* 2016. Вінниця. Т 1. С. 145-147.
5. Гріщенко І.В., Балахонова О.В. Методологічні аспекти контролю грошових активів та дебіторської заборгованості. *Соціально-економічні та гуманітарні аспекти розвитку суспільства: зб. наук. праць.* 2018. Вінниця. Т 1. С. 153-155
6. Гріщенко І.В., Балахонова О.В., Бондар І.М. Основні завдання аналізу та оцінки доходів підприємств. *Подільський науковий вісник.* 2017. № 4. С. 19-23.
7. Гріщенко І.В., Балахонова О.В., Васалатій О.М. Методика фінансового контролю запасів підприємств. *Подільський науковий вісник.* 2017. № 4. С. 23-26.
8. Гріщенко І.В., Балахонова О.В., Канівець С.В. Методика аналізу заборгованості підприємств. *Подільський науковий вісник.* 2017. № 4. С. 26-31.

9. Гріщенко І.В., Балахонова О.В., Кравець В.В. Фінансовий контроль в системі управління трудовими ресурсами підприємства. *Подільський науковий вісник*. 2017. № 4. С. 118-122.
10. Балахонова О.В. Обґрунтування соціально-економічних параметрів суспільного життя на регіональному рівні. *Науковий журнал «Економіка: реалії часу»*. 2015. № 6 (22). С. 24-31.
11. Балахонова О.В. Подвійність управлінського консультування: професійна діяльність і ділова активність. *Ринкова економіка : сучасна теорія і практика управління: зб. наук. праць*. 2018. Вип. 1/38. Т. 17. С.42-52.
12. Балахонова О.В. Сучасні тенденції в системі управлінської звітності в контексті євроінтеграційних процесів. *Матер. III міжнар. науково-практ. конф. «Фінансові та економічні аспекти підприємництва»* (12-13 грудня 2018). Ірпінь, 2018. С.113-115.
13. Балахонова О.В., Коломієць М.В. Ресурсна база сучасного розвитку малого та середнього бізнесу в Україні. *Економіка. Фінанси. Право*. № 11/1. 2017. С.54-58.
14. Балахонова О.В., Захарченко Н.В. Теорія і практика регулювання економічних відносин у нестабільному середовищі. *Міжн. наук. вир. журнал «Сталий розвиток економіки»*. № 2. 2017. С.83-89.
15. Гріщенко І.В., Білецька Н.В., Циганчук В.А. Фактори активізації інвестиційної привабливості підприємств. *Підприємництво і торгівля*. 2017. № 22. С. 64-76.
16. Гріщенко І.В. Формування і розміщення статутного капіталу підприємства. *Сучасні детермінанти розвитку бізнес-процесів в Україні: зб. наук. праць*. 2017. Київ. С. 270-273.
17. Балахонова О.В., Леухін К.К. Методика аналізу структури власного капіталу підприємства. *Подільський науковий вісник*. 2020. № 2. С. 14-18.
18. Балахонова О.В., Леухін К.К. Генезис основних етапів розвитку власного капіталу. *Подільський науковий вісник*. 2020. № 1. С. 14-18.
19. Гріщенко І.В., Балахонова О.В., Гуменюк Ю.В. Класифікація видів витрат в сучасних економічних умовах. *Подільський науковий вісник*. 2018. № 1. С. 5-8.
20. Гріщенко І.В., Балахонова О.В., Гуменюк Ю.В. Методичні підходи до фінансового аналізу витрат підприємства. *Подільський науковий вісник*. 2018. № 2. С. 4-8.
21. Гріщенко І.В. Шляхи удосконалення використання оборотних активів на підприємстві. *Соціально-економічні та гуманітарні аспекти розвитку суспільства: зб. наук. праць*. 2018. Т. 1. С. 196-198.
22. Гріщенко І.В., Білецька Н.В., Циганчук В.А. Виявлення порушень у процесі аудиту фінансової звітності підприємств. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Сер. Економічні науки*. 2018. Вип. 54. С. 133-138.
23. Гріщенко І.В., Гринчук Т.П. Основні аспекти фінансового планування в системі фінансової безпеки підприємства. *Економіка та суспільство*. Вип. № 22/2020. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2020-22-14>.
24. Гріщенко І.В., Білецька Н.В., Циганчук В.А., Мазур О.В. Методи забезпечення ефективності інвестиційно-інноваційних проєктів. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету*. 2020. Вип. 60. С. 30-34.